

Motiv	BiFG	Topografisk karta	9G SO	X-koordinat	6505529
Yta (ha)	15,9	Ekonomisk karta	9615	Y-koordinat	1528111

Naturvärdesbedömning

Den magnifikt utbildade Getåravinen är en utomordentligt värdefull och skyddsvärd naturmiljö och har som geologisk bildning ytterst få motsvarigheter i Östergötland. Ravinen är av riksintresse för naturvården och har även mycket stora värden som strövområde. Getåbäcken har ett naturligt och bitvis meandrande lopp med en mycket låg grad av fysisk påverkan och en väl fungerande kantzon med skuggande träd och buskar. Strömförhållandena är varierande med en hög andel strömmande sträckor. Öring, flodnejonöga och bäcknejonöga samt den försurningskänsliga märkräftan *Gammarus pulex* förekommer i bäcken. Kungsfiskare har häckat vid några tillfällen i nedre delen av bäcken. Ån utnyttas flitigt som rastlokal för strömstare. Ravinen hyser delvis en krävande flora med kärlväxter som strutbräken, lundstjärnblomma, knärot, trolldruva, storrams och gullpudra. Här finns även en rik mossflora med den missgynnade gröna sköldmossan samt stubbspretmossa, långflikmossa, flagellkvastmossa, trubbfjädermossa och lysmossa. Av lavar finner man bl a kornig nållav och glansfläck. Nedre Getåbäcken är av nationellt värde för naturvården.

Beskrivning

Getåravinen är en magnifikt utbildad sprickzon som ligger i vinkel mot Bråvikenförkastningen. Ravinen är av riksintresse för naturvården och sträcker sig från Getå i söder och vidare åt nordväst. När inlandsisens drog sig tillbaka lämnade den kvar mäktiga finsediment. Genom dessa upp till tjugo meter tjocka lager har Getåbäcken skurit ned en djup ravin. Bäcken har på sina håll nått ned till underliggande morän och berg.

Hög- och grovstammig granskog, planterad på 1870-talet, kantar bäcken och de branta sluttningarna ned i ravinen. På östra sidan har skogen bitvis en parkartad karaktär. Delar av de norra och västra delarna av ravinen avverkades i början av 1990-talet varvid ljusklimatet dramatiskt förändrades.

Kring Getå är vegetationen lundartad och lövdominerad med klibbal, björk, ek, hägg och hassel. Floran utmed bäcken är frodig och rik på bl a ormbunkar. Strutbräken, gullpudra, storrams, vitfryle, knärot, grönpyrola, trolldruva, bäckbräsma och den sällsynta lundstjärnblomman är några exempel på kärlväxter i området.

I ravinens skuggade och fuktiga miljö trivs många mossarter. Hit hör fickpellia, trubbfjädermossa och klomossa. På ved nära bäcken växer bäckskapania, sågskapania och den missgynnade gröna sköldmossan. I ravinen finns även den ovanliga lysmossan samt stubbspretmossa, långflikmossa och flagellkvastmossa. Av lavar finner man gammelgranslav, grymig blåslav, fjällig filtlav och skriftlav samt de ovanligare arterna glansfläck, liten vaxlav och kornig nållav.

Getåbäcken rinner söderut från Hemsjön till Bråviken. Avrinningsområdet är 12 kvadratkilometer stort och domineras av barrskogar och myrmarker. Ett visst inslag av jordbruksmark finns kring bäckens huvudflöde uppströms E4:an. Huvuddelen av tillrinningen sker via Hemsjön och Mellansjön. Området är försurningskänsligt och flera av de uppströms belägna sjöarna kalkas regelbundet och ingår i länets samordnade kalkningsverksamhet. Hela bäcken är 5,0 km lång och har en fallhöjd på 118,9 m. I objektet ingår de nedre 1,8 kilometrarna från E4:an till bäckens mynning i

Bråviken. Fallhöjden inom sträckan uppgår till 55-60 m, av vilken merparten återfinns i de nedre delarna. Medelflödet uppgår till ca 80 l/s vid bäckens utlopp i Bråviken.

Bäckens vattenkvalitet har analyserats vid ett flertal tillfällen. Kring mynningen har 5 prov tagits (1994-12-15, 1995-02-21, 1998-03-24, 1998-12-01 och 1999-04-08). Utifrån SNV:s bedömningsgrunder (1999) kunde vattnet mestadels karakteriseras som nära neutralt till måttligt surt (pH 6,3-7,2, median 6,8) med en god buffertkapacitet (0,06-0,24 mekv/l, median 0,12) samt starkt färgat med en måttlig till betydlig grumling. Vattenkvaliteten i området kring E4:an har också analyserats vid 5 tillfällen (1998-12-01, 1994-12-15, 1995-02-21, 1998-03-24 och 1999-04-08). Vattnet var mestadels svagt till måttligt surt (pH 6,2-7,1, median 6,4) med en god buffertkapacitet (0,07-0,29 mekv/l, median 0,12) samt starkt färgat och i genomsnitt måttligt grumligt.

Bäcken har ett naturligt, ringlande till meandrande lopp och rinner fram genom en djupt nedskuren ravin. Här och var har de branta kanterna rasat och bildat nipliknande miljöer. Anslutande sidoraviner finns på flera håll. Bredden är mestadels 2-3 m. De nedre delarna av bäcken, upp till ca 0,6 km från mynningen, är mestadels strömmande och med ett bottensubstrat av omväxlande sand, grus, sten och block. Delar av sträckan är ovanligt blockrik. De övre delarna av bäcken är huvudsakligen svagt strömmande och har en botten som mest utgörs av sand, men med inslag av organiska sediment, grus, sten och block. Här har långa sträckor av bäcken ett meandrande lopp och kantas på flera håll av avsnörda korvsjöar. Vattenvegetationen är mestadels sparsam och domineras av näckmossa, som tillsammans med bäcklav växer på bäckens stenar och block.

Bäcken har elfiskats på 2 lokaler inom objektet (1991-09-15, 1993-08-19, 1994-10-11), vilka båda var belägna i nedre delen av bäcken. Fångsterna dominerades helt av öring, men även bäcknejonöga fångades. Adulta bäck- och flodnejonögon har observerats vid flera tillfällen i ån (Edlund 2001). Fiskfaunan kan sägas uppvisa en hög artrikedom och en låg till mycket låg individtäthet (SNV 1999). Den genetiska variationen hos havsöringen i bäcken har analyserats. Syftet med studien var att kartlägga om det finns genetiska skillnader mellan öringvatten runt Bråviken. Resultatet visade att öringen kan betraktas som ett antal olika bestånd som troligtvis har en gemensam kolonisationshistoria. Bestånden är genetiskt skilda åt, men inte helt isolerade från varandra. Individer rör sig alltså mellan bäckarna. Resultaten visar också att det är ganska få individer som deltar i reproduktionen i bäckarna. Kungsfiskare har häckat (1993) vid nedre delen av bäcken. Nedre delarna nyttjas flitigt som rastlokal för strömsutare. Bottenfaunan i bäcken utgörs bl a av föroreningskänsliga arter som bäckbaggar, snäckor, musslor och märlkräftan *Gammarus pulex*. Bottenfaunans sammansättning indikerar obetydligt påverkade förhållanden vad gäller försurning och förorening.

Utmed hela östra sidan av ravinens löper en promenadvänlig strövstig som är flitigt nyttjad.

Längs med biflödet Stordalsbäcken och en höjdrygg norr om bäcken är finns en barrdominerad gammelskog. På den blockiga sluttningen av höjdryggen står många tallar med pansarbark. Här finns också inslag av senvuxna ekar och lind. Bäcken, som även den är intressant som geologisk bildning och kan hysa öring, är omgiven av grovstammig granskog.

Åtgärder och bibehållande av värden

Alla åtgärder som kan skada områdets naturvärden skall undvikas. Vattenkvaliteten i bäcken bör, liksom fiskfaunan, regelbundet kontrolleras. Vid skogsåtgärder i

angränsande områden bör en väl tilltagen kantzon lämnas. En skötselplan bör tas fram.